הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר נשים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות נערה בתולה

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות נערה בתולה

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-נערה-בתולה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ו 4
הלכה ז 5
הלכה ח 5
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ט 7
הלכה יב 7
הלכה יג 7
הלכה יד 8
הלכה טו 8
הלכה טז 9
הלכה יז 9
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ה 10
הלכה ו 10

פרק א

הלכה א

מי שפיתה בתולה וכו' עד חמשים כסף. בכתובות פרק אלו נערות (דף מ') :

הלכה ב

איזהו מפתה וכו' עד בעל כרחה. פרק אלו נערות שם גמרא מתני' דהמפתה נותן ג' דברים וכו':

כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת וכו' וכל הנבעלת בעיר וכו' עד אהרוג אותך. פרק אלו נערות (דף ל"ט) :

כתב הראב"ד ז"ל חיי ראשי חזקה זו איני יודע מאי תועלת יש בה אם יש שם עדים יבאו ויעידו ואם אין שם עדים קנס אין שם וכו': **ואני** אומר ר"מ מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל כר"מ ז"ל ואי משום קושיית ראב"ד ז"ל אית לי לומר אם איתא גבי מתניתין שבועות (דף ל"ו:) דאנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו משלם בשת ופגם ע"פ עצמו השנויה פרק שבועת הפקדון ומייתי לה בכתובות פרק אלו נערות (דף מ"ב) ומייתי לה בכמה מקומות מצינו נמי למיבעי הכי היכי דמי אם יש שם עדים יבאו ויעידו ואם אין שם עדים קנס אין שם ומה מקום לחיוב זה אלא ודאי איבעי לן לתרוצה בכמה תירוצי והא נמי מפריקנא לה דתיקום חזקה במקום עדים ושניהם מודים בבעילה או שיש עדים שראוה נבעלה ממקום רחוק אבל לא ידעו ולא ראו אם באונס אם ברצון היא אומרת אנוסה הייתי ויש לי צער והוא אומר מפותה היית ואין ליך צער כדאיתא פרק אלו נערות (דף ל"ט) גמרא מתניתין דהמפתה נותן ג' דברים דאסיקנא פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער אמרי' מסתמא דמלתא סמכינן אחזקה בשדה אנוסה וכפשטא דקרא צעקה ואין מושיע לה ובעיר מפותה ומעניינא דקרא על דבר אשר לא צעקה בעיר כדבריו כן הוא:

הלכה ג

המפותה שלא רצתה להנשא עד אשה הראויה לו. בכתובות פרק אלו נערות (דף ל"ט) :

הלכה ו

כ"ג שאנס עד ואם כנס יוציא בגט. פרק אלו נערות (דף ל"ט) ובמכות פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו) בירושלמי ובסנהדרין פרק ארבע מיתות:

הלכה ז

אע"פ שנאמר באונס כו' עד בהלכות סנהדרין. במסכת מכות פרק אלו הן הלוקין (שם) : **לפיכך אונס שעבר וגירש עד לקיים עשה שבה.** פ"א דתמורה (דף ה') ובמכות פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו) :

הלכה ח

אין האונס עד התראה. פ' נערה (דף מ"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל טעות הוא ומפורש בגמרא דאפילו שלא כדרכה משלם קנס עכ"ל: **ואני** אומר גמרא זו איני יודע אותה ומה שכתב רמז"ל ידעתי כי מימרא היא פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ו:) גמרא מתניתין דהגיורת שנתגיירה דאסיקנא אלא כדשלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה ע"כ. וכ"ת מוציא שם רע לחוד ואונס ומפתה לחוד הא ודאי ליתא אלא שוין הן תדע דבריש גמרא (דף מ"ד:) דההיא משנה גרסינן אמר רבי יוסי ב"ר חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתנו לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבידא ואם מאן ימאן אביה [לתתה לו כסף ישקול] לרבות יתומה לקנס דברי רבי יוסי הגלילי ע"כ והאי קרא במפתה ואונס כתיב ומותיב מינה למוציא שם רע אלמא דינן שוה וכן תירצו והסכימו רבותינו בעלי התוספות ז"ל בהא שמעתא מחמת קושיות אחרות וגם מפירש"י ז"ל כן משמע. שוב מצאתי לר"מ מקוצי ז"ל שכתב כך אות באות:

ומאימתי יהיה לבת קנס עד או שאין לה אב יש לה קנס. פרק אלו נערות (דף מ"ב) ונערה שנתפתתה ופ"ק דתמורה (דף ה') ופ"ק דחולין (דף כ"ו) :

ואלו שאין להן קנס הבוגרת והממנאת והאילונית. פרק אלו נערות (דף ל"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל גם זה טעות שהאילונית לדברי חכמים וכו': **ואני** אומר גם זו אינה טעות ומלתא דתליא באשלי רברבי כי הר"מ מקוצי מדעת בעלי התוספות ור"י אלפס מדעת גאונים הראשונים פסקו כן אות באות ואם הראב"ד ז"ל נטה דעתו מסברת ר"י אלפס שכתב במסכת כתובות כל מקום שיש מכר והגיה כרצונו כבר הקדימנו רבינו הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות בכתובות פרק אלו נערות ויש להביא ראיות רבות לפסוק הלכה כרבי מאיר סוף גמרא מתניתין קמייתא דת"ר (דף ל"ה:) עריות ושניות לעריות אין להן לא אונס ולא פיתוי הממאנת אין לה לא אונס ולא פתוי אילונית אין לה לא אונס ולא פתוי והיוצאת משום שם רע אין לה לא אונס ולא פתוי ויס"ג קנס והיא היא ושקלינן וטרינן אכולהו עד דאמרינן בלישנא בתרא אימא סיפא אילונית אין לה לא אונס ולא פתוי אתאן לרבי מאיר דאמר קטנה אין לה קנס, ופירש"י ז"ל (אין זה לשון רש"י אלא

משמעות דבריו) לר"מ דאמר בריש פירקין כ"מ שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס והא מקטנותה יצתה לבגרות שקלינן וטרינן עלה עד דרמינן אהא דאילונית אין לה לא אונס ולא פתוי מהא דתניא החרשת והשוטה והאילונית יש לה קנס ויש לה טענת בתולים ומהדרינן מאי קושיא הא רבי מאיר הא רבנן ומסקנא דשמעתין הכי סלקא וכיון דסתמא דברייתא כוותיה אסיקנא וסתמא דמתניתין דאלו נערות כוותיה דתנן סוף פירקין (דף מ':) כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס וגם פ"ק דחולין סתם קאמר כלשון רישא דאלו נערות אות באות ובגמרא דפירקין אמרינן זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר דתניא כו' ומתמהינן קנס אין מכר לא ואסיקנא ופריקנא למלתיה במסקנא [אלא] אימא אף קנס במקום מכר ובכל דוכתא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה אם כן יש לנו לומר גם בזאת ראה רבי דבריו וסתמן ועוד הביא רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל ראיה לסברא זו ממה ששנינו בארבע מיתות (דף כ"ו:) הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסת והיא בבית אביה ואוקימנא נמי סוגיין דהתם כרבי מאיר דבעא מיניה רבי יעקב בר אבא מרב בא על קטנה המאורסה לרבי מאיר מהו כו' ועוד דאוקימנא לסוגיין בדרשא דומת האיש כו' כתנאי ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוין דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו וכבר פירשו דהני תנאי בדרבי מאיר שייכי וכדרבי מאיר סבירא להו וכל הסוגיא מוכחת כן ולכך אין לדחות שלש סתמות ומשנת התנאים רבי יאשיה ורבי יונתן שדורשין כרבי מאיר דהא סוגיין פ"ק דקידושין (דף י') כוותייהו שייכא דאמרי התם ורבנן האי לבדו מאי עבדי ליה בעי להו לכדתניא ומתו גם שניהם עד שיהו שוין כאחד דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר כו' ע"כ קיצור דבריו נמצאו דברי רמז"ל סלת נקייה ואף כי לדברי ר"י אלפס והראב"ד ז"ל שפסקו כדברי חכמים שהם רבים ויש להם פנים בהלכה וגם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל חיזק דבריהם וגם אני יש לי ראיה להם מן הירושלמי דהבא על נערה כו' דגרסינן הבא על הקטנה בסקילה והיא פטורה רבי אבין בשם רבי שמואל ולמה לא פתר ליה מן הדא ומת האיש אשר שכב עמה לבדו וכי אין אנו יודעין שאין לנערה חטא מות ומה ת"ל ולנערה לא תעשה דבר [אין לנערה חטא מות] אלא מכאן הבא על הקטנה בסקילה והיא פטורה ע"כ והיינו כרבנן מ"מ אלו ואלו דברי אלהים חיים הם:

והשוטה והחרשת. פרק אלו נערות (דף ל"ה ל"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל אף זו טעות דלהדיא לרבנן יש לה קנס ופיתוי עכ"ל: **ואני** אומר

כבר כתבתי שפסק הלכה כרבי מאיר כדעת הגאון והמפרשים הראשונים הנזכרים שם והראב"ד ז"ל בשיטת ר"י אלפס החזיק לפסוק כדברי חכמים וכאותה ברייתא שהבאתי דקא מוקימנא לה כוותייהו ורצה לנטות אחרי רבים:

ומי שיצא עליהם שם רע עד סוף הפרק. הכל פרק אלו נערות:

פרק ב

הלכה א

חמשים כסף של קנס עד זו שנבעלה שלא כדרכה. הכל במסכת ערכין פרק יש בערכין ובמס' כתובות פרק אלו נערות:

הלכה ט

כבר הודענו כו' עד פטור מכלום. הקדמה אמתית היא לפי ההלכות:

הלכה יב

אין אדם משלם כו' על פי עצמו. פרק אלו נערות (דף מ"א) :

הלכה יג

אמרה לו אנסת אותי עד כמו שיתבאר במקומו: כתב הראב"ד ז"ל אין כאן שבועה וכו': **ואני** אומר הדין דין אמת ומאן לימא לן דלא איירי בנערה שמת אביה או שנתארסה ונתגרשה ואחר כך נאנסה או נתפתתה אפילו בחיי אביה ובאה לב"ד שקנסה לעצמה כדאיתנהי פרק אלו נערות וריש פרק נערה שנתפתתה וכתבן רמז"ל בזה הפרק ובפרק הראשון. ומ"ש הראב"ד שאם טען אביה אפשר שיהיה זה הדין. תמה אני במה נסתפק רבינו ז"ל בו שהרי היא משנה שלימה במסכת שבועות פרק שבועת הפקדון (דף ל"ו:) דתנן אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב רבי שמעון פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו משלם בשת ופגם ע"פ עצמו ע"כ, וקי"ל כרבנן ואסיק לטעמיה דאף בשת ופגם הוא תובע דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מפטר ותבע מידי דכי קא מודה ביה מפטר וה"נ מייתי לה ריש פרק נערה שנתפתתה אלמא אם היה מודה בפתוי מודה במקצת הוא ומה לי היא הואיל וקנסה לעצמה ומה לי אביה לפי מה שהעמדתיה. ומה שכתב עוד מאין תדע בדרישה אם היא באונס, תמה אני איך פה קדוש יאמר דבר זה והלא מעשה תמר ואמנון יוכיח שהרי לא היו שם עדים וקריעת בגדיה וצעקתה ובכייתה הם המוכיחים והרי אני מביא ראיה אחת מספקת לשתים דתנן במסכת שבועות ריש פרק כל הנשבעין (דף מ"ד:) ואלו הנשבעין ונוטלים השכיר הנגזל והנחבל והדר מפרש

לה במשנה שלישית הנחבל כיצד היו מעידין אותו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול ואמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי הרי זה נשבע ונוטל רבי יהודה אומר עד שיהא שם מקצת הודאה כיצד אמר לו חבלת בי שתים והלה אומר לא חבלתי בך אלא אחת ואמרינן עלה בגמרא (דף מ"ו:) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שיכול לחבל בעצמו אבל במקום שאינו יכול לחבל בעצמו נוטל שלא בשבועה ואקשינן ודילמא בכותל נתחכך ופרקינן תני רבי חייא [כגון] שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו והדר אקשינן ודילמא אחר אמר ליה דליכא אחר ע"כ. השתא שמעינן מינה תרתי חדא דרישה מוכחת שנכנסה בתולה ויצאה בעולה וראשה פרוע ובגדיה קרועות ובוכה וכמעשה תמר וכי הנך פירוקי ובדליכא אחר ומן הדין שתטול אפילו בלא שבועה וכדשמואל אלא דחיישינן שמא מיעכה באצבעה ועוד תנינא לאוכוחי על עיקר הדין שהוא מודה במקצת וכדרבי יהודה דמתני' דשבועות וכדברי רמז"ל שהרי האשה נחבלת היא והוא חובל הוא תדע דגרסינן פרק המניח (ב"ק דף ל"ב) גמרא מתניתין דזה בא בחביתו בעא מיניה רבה בר נתן מרב הונא המזיק אשתו בתשמיש המטה מהו אלמא חבלא מקריא בשעת בעילה ולבי נוקפי לומר מראיה זו שתשבע ותטול כנחבל עצמו אלא שכבר הורה זקן:

הלכה יד

שלשה דברים עד הרי הן של עצמה. פרק אלו נערות (דף מ') ופרק נערה שנתפתתה:

הלכה טו

מפותה או אנוסה עד או השלשה שלה. ריש פרק נערה שנתפתתה (דף מ"א מ"ב) :

כתב הראב"ד ז"ל השלשה במפותה וכו': **ואני** אומר דבר זה מעולם לא יצא מפי רבינו הראב"ד ז"ל כי זה הדין משנה שלימה בכתובות (דף מ"א:) והתחלתה דפרקין תנן נערה שנתפתתה בשתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ושיילינן עלה בגמרא מאי קמ"ל תנינא כלומר פרק אלו נערות המפתה נותן שלשה דברים כו' ואסיקנא עמדה בדין אצטריכא ליה פלוגתא דרבי שמעון ורבנן וקי"ל הלכתא כרבנן וכן הביא ר"י אלפס ז"ל המשנה כפשוטה והשמיט כל הסוגיא להשמיענו שכן הלכה כרבנן כהלכתא בלא טעמא וכן פי' רבותינו בעלי שיטתנו וז"ל לקמן גבי בעי מיניה אביי מרבה שקבלה היתה בידו ונמצא דעתם שוה לפסוק כרבנן וכפי לשון רמז"ל. ומה שתמה בשם הראב"ד ז"ל לומר וכי

יורשת אביה היא אני אומר גם זה תלמוד ערוך שהוא שם דמדרבי שמעון נשמע לרבנן דגרסי' בעא מיניה אביי מרבה האומר לחבירו אנסת ופתית את בתי וכו' והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון ונשבע והודה לרבי שמעון מאי כיון דעמד בדין ממונא הואי ומיחייב עליה קרבן שבועה או דילמא אע"ג דעמד בדין קנס הוי [ופטור] וספרים ישנים גורסים ומודה בקנס פטור אמר ליה ממונא הוא ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאמרינן איתיביה רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ואי אמרת ממונא הוא להורישו לבניו לעצמה אמאי דאחין בעי מיהוי ומהדרינן אמר רבא הא מלתא קשו בה רבה ורב יוסף עשרין ותרתין שנין ולא איפרקא עד דיתיב רב יוסף ברישא ופרקה שאני התם דאמר קרא ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכי קאמר רבה ממון הוי להורישו לבניו בשאר קנסות ורבה נמי הכא ס"ל בשמעתין (דף מ"ג) אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה וקי"ל כוותיה ומוכח לה מדכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ומתקיף לה רבה ואומר בפתוי הבת קנסות וחבלות הכתוב מדבר וכן תני רב חנניא בפתוי הבת קנסות וחבלות הכתוב מדבר וה"נ קיימא טעמא וכן פי' רש"י ז"ל טעמא דמתניתין דלא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם כו' וה"נ מסיק בירושלמי בתר שקלא וטריא וטעמא דעד שבגרה משום דכתיב לאבי הנערה ולא לאבי הבוגרת ורבותינו בעלי התוספות ז"ל פירשו דטעמא משום דאין אדם מוריש קנס לבניו דכיון דאי הוה מודה ביה מפטר לא חשיב ממון ושאר דברים נמי אתקוש לקנס ודין שוה להן ומילתא דפשיטא היא דליכא בין רבי שמעון ורבנן אלא דלרבי שמעון לא מיקרי ממון להורישו לבניו עד שגבתה ולרבנן העמדה בדין הוי כגוביינא ואיקרי ממון גמור. הנה עיניך רואות כי הדברים שנויים משנה שלימה ותלמוד ערוך מפורש לעיני הכל:

עמדה בדין ותבעה אותו עד זכה בהן האב. ריש פרק נערה שנתפתתה (דף מ"א) :

הלכה טז

הבת שנתארסה כו' עד מוציאין מרשות אב. פרק אלו נערות (דף ל"ח) :

הלכה יז

אני אומר שזה נאמר בתורה כו' עד לא תהיה קדשה. פרק אלו נערות (דף מ"א) :

כתב הראב"ד ז"ל אין דעתי מסכמת לזה וכו': **ואני** אומר כבר כתבתי דעתי בתחילת הלכות אישות מה שיש ביניהם ובמה שהם שוים ושניהם כאחד טובים:

ואין קונסין אותו כו' עד סוף הפרק. פרק אלו נערות (דף ל"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל ועוד שגם הוא מפותה ומדעתו עושה עכ"ל: [**ואני**] אומר אם באנו לסברא הייתי קורא אותו אנוס וכלשון רבותינו ז"ל לגבי תחלתה באונס וסופה ברצון ואפילו אמרה הניחו לו שאלמלא הוא רוצה היא שוכרתו הרי זו אנוסה מאי טעמא יצרה אנסה ואנוס רחמנא פטריה:

פרק ג

הלכה א

המוציא שם רע עד דיבר הכתוב. בכתובות פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ה) ופרק אלו נערות (דף מ') :

הלכה ג

אין דנין זה וכו'. עד שיתבאר בהלכות סנהדרין. עיקר הלכה זו במשנה ריש מסכת סנהדרין (דף ב') דקיימא לן הלכה כרבנן. וענין בפני הבית מפורש פ"ק דמסכת ע"ז שבטלו משחרב הבית וגלו מלשכת הגזית וביאור הלכות סנהדרין הוא פ"ה:

הלכה ד

מצות עשה של תורה שתשב אשת מוציא שם רע עד לוקה על גירושיה. במסכת מכות פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו:) ובכתובות פרק אלו נערות (דף מ':) ופרק קמא דתמורה (דף ה') ובירושלמי:

הלכה ה

נמצא בה דבר זמה וכו' עד עשה ולא תעשה קיימין. פרק אלו נערות:

הלכה ו

כיצד הוצאת ש"ר עד סוף הפרק. פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ה מ"ו) :